

Впровадження технологій змішаного навчання
для створення відкритої післядипломної педагогічної освіти

Воротникова Ірина Павлівна, доцент кафедри
методики природничо-математичної освіти і
технологій інституту післядипломної
педагогічної освіти Київського університету
імені Бориса Грінченка, канд. пед. наук

В статті розкрито можливості використання змішаного навчання для модернізації змісту і форм післядипломної педагогічної освіти та створення відкритої післядипломної педагогічної освіти

Ключові слова: змішане навчання, післядипломна педагогічна освіта, відкрита освіта, модернізація освітньої діяльності.

В статье раскрыты возможности использования смешанного обучения для модернизации содержания и форм последипломного педагогического образования и создания открытой последипломного педагогического образования.

Ключевые слова: смешанное обучение, последипломное педагогическое образование, открытое образование, модернизация образовательной деятельности

In the article the possibility of using blended learning to upgrade the content and form of Postgraduate Education and the creation of an open service teacher training, modernization of educational activities.

Key words: blended learning, postgraduate teacher education, outdoor education.

Інформатизація суспільства, необхідність неперервного та ефективного підвищення професійної кваліфікації спеціалістів, потреба в отриманні нових спеціальностей та кваліфікацій, зростаючі вимоги до якості, доступності та зручності навчання змушують педагогічну науку

шукати нові форми, засоби та методи навчання, поширення в суспільстві набувають ті, які надають можливість отримати якісну освіту, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології.

На думку В. Бикова, впровадження в освіту України принципів відкритої освіти акумулює останні погляди вчених і практиків на перспективні шляхи розвитку освіти в інформаційному суспільстві, передбачає використання найсучасніших здобутків психолого-педагогічної науки, освітньої практики і науково-технічного прогресу, забезпечує наслідування і відтворення в освіті України світових тенденцій розвитку освітніх систем, зумовлює інтеграцію системи освіти України у світовий освітній простір [2, 32].

Відкрита освіта виступає сьогодні змістовною складовою глобальної освіти і пов'язана у першу чергу з побудовою мережових форм освітнього простору, застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, дистанційних форм навчання, опануванням відповідних вмінь, навичок та компетентностей [1,1].

Особливої уваги в такій ситуації потребує педагог, адже він є одночасно і споживачем досягнень інформаційного суспільства, і творцем відповідних технологій для відкритої освіти.

Перехід до відкритої освіти відбувається поступово у всіх освітніх ланках в тому числі у післядипломній педагогічній освіті, але впровадження відкритої освіти для дорослих потребує врахування андрагогічних засад та перебудови системи підвищення кваліфікації не тільки вчителів, а і науково-педагогічних кадрів які їх навчають.

Підготовка викладачів до використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі є одним із найважливіших завдань сучасної педагогіки. Теоретичні аспекти цього процесу розробляли педагоги різних країн: Я. Легович (J. Legowicz), Ч. Банах (Cz. Banach), Р. Арендс (R. Arends), М. Фейнер (M. Feiner) і В. Вент (W. Went), А. Пірсон (A. Pearson), Н. Гендіна (N. Gengina), М. Корнілова (M. Kornilova) та ін.

Основи нового освітнього напрямку – навчання інформатики і відповідного навчального предмета в структурі освіти дорослих – заклали Н. Апатова, Я. Ваграменко, А. Верлань, Є. Веліхов, А. Єршов, М. Жалдак, В. Житомирський, В. Касаткін, В. Ключко, М. Лапчик, В. Монахов, Н. Морзе, Ю. Первін, В. Разумовський, Ю. Рамський, І. Роберт та ін.

Увага науковців і практиків більше зосереджена на впровадженні дистанційних технологій і змішаного навчання у вищій школі або загальній середній освіті, тому вважаємо доцільним розглянути можливості системи післядипломної педагогічної освіти для формування досвіду вчителів з впровадження нових форм та методів та дієвої реалізації у професійній діяльності.

Сьогодення вимагає від учителя не тільки використання а і створення відкритих електронних освітніх ресурсів, але відсутність стандартів підготовки до цієї діяльності, науково-методичного обґрунтування та консервативність системи післядипломної педагогічної освіти зменшують можливість запровадження елементів відкритої освіти, і, як наслідок, навіть використання ІКТ стає фрагментарним і методично не виваженим.

Виникає низка **протиріч** між

- суспільною потребою інформатизації освіти, реалізації відкритої освіти та традиційною консервативністю післядипломної педагогічної освіти, яка забезпечує системну підготовку і індивідуальне фахове зростання педагогічних працівників, що потребує постійну модернізацію знань, умінь, усвідомлення проблем педагогічної діяльності у контексті нових потреб вчителя як закладу чи установи освіти, так і суспільства в цілому;
- значним підвищенням об'єктивних вимог до фахового рівня педагогічних та науково-педагогічних працівників та фактичною неготовністю значної частини фахівців до відповідних змін;
- невизначеною нормативно-правовою базою освіти дорослих,

стандартів комп'ютерної грамотності в Україні і вимогами демократичного суспільства щодо ґрунтовних законодавчих основ професійної освіти, вимог до рівня володіння інформаційно-комунікаційними технологіями;

- стрімким розвитком мобільних, хмарних, проектних технологій, комп'ютеризацією загальноосвітніх навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, збільшенням кількості електронних освітніх ресурсів та фрагментарним використанням інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності;

- необхідністю самореалізації педагога, що потребує опанування новітніх освітніх технологій та особистою неготовністю до впровадження нових методів роботи, недостатньо сформованою інформаційною культурою та рівнем ІКТ компетентності.

На основі аналізу науково-методичної літератури та власного досвіду підготовки педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів до використання інформаційно-комунікаційних технологій і створення електронних освітніх ресурсів, ми прийшли до висновку, що створення відкритої післядипломної педагогічної освіти має ґрунтуватися на:

- наукових дослідженнях відкритої освіти В. Бикова, О. Спіріна, Л. Панченко, О. Висоцька, О. Овчарук, Б. Шуневича, А. Яцишина;

- філософських та соціологічних основах розвитку неперервної педагогічної освіти, викладених у працях В. Андрущенка, Б. Гершунського, І. Зязюна, В. Кременя, В. Лутая та ін.;

- загальній дидактиці навчального процесу, розкритій у працях Ю. Бабанського, В. Бондар, Н. Бібік, В. Безпалько, С. Гончаренко, І. Лернер, Ю. Мальованого, М. Скаткіна та ін.;

- впровадженні моделей змішаного навчання на основі наукового доробку К. Бугайчука, В. Кухаренка, В. Наумова та ін.

- концепції інформаційного суспільства представлено в науковому доробку Д. Белла, Н. Моїсеєва, М. Онопрієнка, Е. Тоффлера та ін.

- основних принципах і методах освіти дорослих (андрагогіка) С. Вершловського, Б. Гершунського, О. Даринського, А. Джуринського, С. Змеєва, С. Крисюка, М. Ноулза В. Онушкіна, В. Олійника, Н. Протасової, Г. Сухобської, Т. Сущенко та ін.,

- наукових розробках змісту і технологій підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, що представлено в працях В. Бондаря, Л. Даниленко, Л. Глейзер, В. Дивака, І. Жерносека, Л. Калініної, П. Ленгранда, В. Олійника, В. Пуцова, Т. Сорочан, І. Зязюна, Ю. Конаржевського, С. Крисюка, Л. Сігаєвої, С. Сисоєвої та ін.;

- концептуальних основах створення інформаційно-освітнього середовища (Ю. Шрейдер, Н. Клокар, Н. Морзе, Л. Панченко),

- безпосередньо в галузі інформатики і методології інформатизації, що описано в роботах О. Білоцерковського, В. Бикова, І. Булах, В. Глушкова, А. Гуржія, А. Довгялло, О. Дородніцина, А. Єршова, Ю. Жука, С. Лаврова, В. Монахова, Н. Морзе, Є. Полат та ін.;

- безпосередньо в галузі методики навчання інформатики представлено в роботах Н. Апатової, В. Житомирського, А. Верланя, С. Грігор'єва, М. Жалдака, В. Касаткіна, К. Коліна, О. Кузьмінської, М. Лапчик,, М. Лященко, Н. Макарової, Н. Морзе, Ю. Рамського, С. Ракова, І. Роберт, О. Співаковського та ін.

Соціальну значущість процесу відкритої освіти і впровадженні нових форм і методів у післядипломній педагогічній освіті підтверджують і стратегічні завдання й пріоритетні напрямки державної політики в галузі освіти і, зокрема, післядипломної освіти, визначені в Конституції України, Національній стратегії розвитку освіти до 2021 року, Концепції розвитку загальної середньої освіти (12-річна школа), законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», Концепції розвитку післядипломної освіти

в Україні, проекту закону «Про післядипломну освіту», проекту Концепції розвитку освіти до 2025 року

Колектив інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка є експериментальним навчальним закладом регіонального рівня за темою «Модель столичного центру відкритої освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства» та розробляє та апробує нові підходи до підвищення кваліфікації.

Зазначене, на нашу думку, в достатній мірі аргументує актуальність, наукову і практичну доцільність подальшого вивчення можливостей використання технологій змішаного навчання у післядипломній педагогічній освіті для створення відкритої післядипломної педагогічної освіти.

Запровадження відкритої післядипломної педагогічної освіти є можливим і результативним, якщо, враховуючи сутнісні характеристики індивідуалізації професійного розвитку педагогічних працівників та можливості інформаційно-комунікаційних технологій створити науково-педагогічні умови впровадження різноманітних моделей професійного розвитку педагогічних працівників на основі використання технологій змішаного навчання та розбудови і постійного оновлення інформаційно-освітнього середовища післядипломної педагогічної освіти.

К. Бугайчук та В. Кухаренко узагальнили зарубіжний досвід щодо використання терміну «змішане навчання» у контексті інтеграції он-лайн навчання з традиційним навчанням у класі обличчя до обличчя, в якому відбувається комбінація очних занять та он-лайн навчання, мікс – навчання з періодичним спілкуванням з тренером або викладачем для консультацій, комбінація навчання на робочому місці з неофіційними консультаціями колег або тренера [3;5;6].

А. Стрюк, Ю. Триус, В. Кухаренко обґрунтовують, що змішане (комбіноване навчання) – це цілеспрямований процес здобування знань, умінь та навичок в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної

навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі використання і взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання при наявності самоконтролю студента за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання [5].

К. Кристенсен висвітлює змішане навчання як офіційну програму освіти, в якій навчання проходить з деякими елементами самоконтролю тих, хто навчається за часом, місцем, маршрутом, темпом навчання та реалізується частково засобами он-лайн з використанням дистанційних технологій; при цьому індивідуальні маршрути кожного з тих, хто навчається протягом курсу, забезпечують комплексний досвід всіх, хто бере участь у навчальному процесі.

Задачі змішаного навчання: розширити освітні можливості студентів, стимулювати формування суб'єктної позиції студента, трансформувати стиль педагога, персоналізувати освітній процес [6]. Змішане навчання дозволяє організувати персоналізоване навчання, в якому кожен вибере відповідно до потреб можливість отримати нові знання та навички і є більше різноманітних методів і засобів не тільки навчання, а і самоконтролю.

В.М. Кухаренко пропонує розглядати різні варіанти змішувань: змішування очного та дистанційного навчання, змішування контенту користувачів та зовнішніх матеріалів, змішування самостійного та колаборативного навчання, змішування роботи і навчання [5].

Основою змішаного навчання є створення персоналізованого середовища, в якому вчитель є не інструктором, якого можна замінити або відтворити у відеоуроці, а тренером, який є водночас і учнем і вчителем, бо кожен стає учителем іншого, що досягається обов'язковою взаємодією одного з іншим відповідно до індивідуальних цілей та потреб.

Розглянемо можливі варіанти змішування форм, методів, контенту у післядипломній педагогічній освіті:

1. Комбінація структурованого навчання на курсах підвищення кваліфікації та структурованого і неструктурованого навчання у міжкурсовий період:

- використання дистанційних курсів для вільного користування не тільки на курсах підвищення кваліфікації а і у міжкурсовий період для забезпечення неперервного професійного розвитку вчителів;
- розміщення матеріалів заходів міжкурсового періоду для навчання вчителів, які не брали участь у заході (ІКТ семінарія, сайти методистів, педагогічні майстерні та ін.);
- проведення дистанційних, очно-дистанційних, тренінгів та зарахування їх сертифікатів на курсах підвищення кваліфікації;
- створення індивідуальних освітніх маршрутів слухачів за змістом порталу інституту.

2. Комбінація користувацького контенту створеного вчителями і зовнішніх матеріалів для наповнення контентом інформаційно-освітнього середовища навчальних закладів, в тому числі післядипломної педагогічної освіти: сайти та блоги експериментальних навчальних закладів, творчих груп вчителів, які розробляють контент для середньої освіти, підручники, електронні засоби навчального призначення, дистанційні курси, масові он-лайн курси та ін.

3. Самостійне та колаборативне навчання:

- залучення вчителів-методистів, вчителів-тьюторів, вчителів-кореспондентів до роботи у міжкурсовому періоді з вчителями засобами ІКТ (блоги, майстерні, спільні проекти, розробка уроків);
- експертиза контенту, створеного вчителями на курсах підвищення кваліфікації;
- проведення конективістських курсів для професійного розвитку вчителів, які використовують інноваційні технології навчання;

- створення портфоліо, персоніфікованих освітніх середовищ вчителів, методичних об'єднань та центрів.

Таким чином, змішане навчання є стратегією, це засіб для досягнення мети професійного розвитку вчителів з врахуванням їх потреб.

Таблиця 1.

Умови впровадження змішаного навчання у
післядипломній педагогічній освіті

ДЛЯ СЛУХАЧІВ	ДЛЯ АНДРАГОГІВ
Розвиток інформаційної культури та ІКТ компетенсті	
Хоча б 1 рівень ІКТ компетентності за стандартами ЮНЕСКО	Другий та третій рівень ІКТ компетентності за стандартами ЮНЕСКО
Зміст навчання	
Слухачі відповідно до рівня свого професійного розвитку та потреб обирають форму навчання і можуть багаторазове повертатися до матеріалів.	Інноваційна методика проведення занять. Підготовка диференційованих навчальних матеріалів у вигляді електронних навчально-методичних комплексів. Встановлення пріоритетів для понять з метою засвоєння змісту. Розробка нових методик роботи з дорослими.
Співпраця. Кооперація.	
Тісна співпраця з андрагогом	Більше часу на групову роботу . Більш тісна співпраця не тільки зі слухачами а й з колегами.
Розробка портфоліо, контенту інформаційно-освітнього середовища	Забезпечення організаційно – педагогічних умов наповнення слухачами інформаційно-освітнього середовища післядипломної педагогічної освіти власними розробками. Науково-методичний супровід створення е-ресурсів слухачами
Гнучкий навчальний рік. Новий розклад навчання	
Індивідуальна освітня траєкторія професійного розвитку. Ті слухачі, що опанували курси самостійно можуть отримати сертифікат, який	Професійний розвиток слухачів не тільки у курсовий а і між курсовий період. Диверсифікація курсів

буде зараховано на курсах підвищення кваліфікації.	підвищення кваліфікації. Демонополізація післядипломної педагогічної освіти.
Професійна діяльність	
Отримання не тільки знань, вмінь і навичок а і їх використання у професійній діяльності (постійно, а не раз на п'ять років). Можливість участі у конструктивній діяльності без участі андрагога.	Розробка мультимедійного контенту для різних форм навчання. Тьюторська діяльність. Експертна діяльність.
Діагностика та контроль	
Взаємоконтроль, самодіагностика рефлексія.	Збільшення кількості методів для діагностики та контролю завдяки використанню різних форм навчання, методів та засобів

Узагальнюючи вищезазначене можемо сказати що використання технологій змішаного навчання сприяють модернізації змісту і форм післядипломної педагогічної освіти та створенню нового відкритого навчального середовища післядипломної педагогічної освіти, формування його засобів і технологій, що є необхідною умовою розбудови відкритої післядипломної освіти та потребує подальшого дослідження.

Література

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В. Ю. Биков. – К. : Атіка, 2009.– 684 с. : іл.
2. Биков В. Ю. Інноваційний розвиток суспільства і сучасні мережні технології систем відкритої освіти /В.Ю. Биков // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: П78 зб. наук. праць/за ред.. ЛЛ Товажнянського, ОГ Романовського.–Вип: 23-24.– 2009.–С.25-49.
3. Бугайчук К. Модели смешанного обучения. Електронний ресурс]. /КонстантинБугайчук //.– 20.06.2014. — Режим доступу: http://e-lpro.blogspot.com/2014/06/blog-post_3046.html. Назва з екрану. – Дата звернення.– 5.12.2014.
4. Вдовичин Т. Я., А. В. Яцишин. Застосування технологій відкритої освіти для інформатизації навчального процесу/ Т.Я. Вдовичин,

А.В. Яцишин // Інформаційні технології в освіті: зб. наук. пр.–Вип 1.– 2013.– С. 134-140.

5. Кухаренко В.М. Змішане навчання. Вебінар. [Електронний ресурс] /Володимир Миколайович Кухаренко/ – Режим доступу: <http://www.wiziq.com/online-class/2190095-intel-blended>. – Назва з екрану. – Дата зверення.– 5.12.2014.

6. Кухаренко В.Н. Роль смешанного (гибридного) обучения [Електронний ресурс] /Владимир Николаевич Кухаренко// –22.06.2014 – Режим доступу: http://kvn-e-learning.blogspot.com/2014/06/blog-post_22.html. – Назва з екрану. – Дата зверення.– 5.12.2014.

7. Морзе Н.В. Підвищення кваліфікації вчителів з використанням дистанційних технологій навчання /Наталія Вікторівна Морзе // Зб. наук. праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2001. – Вип.4.

8. Олійник В.В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта і дистанційне навчання в запитаннях і відповідях: наук.-метод. посіб. / В. В. Олійник ; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. — К. : «А.С.К» 2013. — 312 с.

9. Рафальська О. О. Технологія змішаного навчання як інновація дистанційної освіти /О.О. Рафальська // Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво.–2013.–№11. – С. 128-133.

10. Сорочан Т. Створити освітній простір професійного розвитку / Тамара Сорочан // Управління освітою. – 2010. – № 17 (45). – С. 13–15.

11. Спірін О. М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою : монографія / Спірін О. М. ; за наук. ред. акад. М. І. Жалдака. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 300 с.

12. Хадсон Т. 10 шагов к выбору цифрового учебного плана для смешанного обучения. [Електронний ресурс] /Тим Хадсон //. –16.01.2014. – Режим доступу. – dreambox.com/blog/ten-steps-choosing-digital-curricula-blended-learning#sthash.1lAX0P1Y.dpuf. – Дата зверення.– 5.12.2014.